

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№2, 75-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№2, 75-том
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№2, том 75
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№2, 75 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№2, 75-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редактор:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№2, том 75, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редактор:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№2, 75 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Editor-in-Chief:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

ҚЫДЫР Тәрәлі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилра Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор

Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumaberdyevna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyevna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі.....14

Әдебиеттану

<i>Әзібаева Б.У.</i> «Қазақтың киіз үйі» заттық коды: генезисі мен семантикасы.....	17
<i>Керим Ш., Жеменей И.</i> Әбу Насыр Мұбашшир ат-Таразидің «Йадгар Зандан на айней жаһан» («Түрме естелігі немесе әлем айнасы») атты мәснәуі.....	33
<i>Орда Г.Ж.</i> Қазіргі қазақ балалар поэзиясындағы дәстүр ұласуы.....	48
<i>Хамраев Ә.Т., Шагимолдина М.О.</i> Тәуелсіздік дәуіріндегі қазақ әдебиеті әзірбайжан тілінде.....	64
<i>Кенбаева А.З., Пангереев А.Ш., Мамбетова Г.Ж.</i> Қарақалпақтың «Ер Зийуар» эпосындағы топонимдерді зерттеу.....	72
<i>Медеубек С.</i> Ұлттық ойындардың әлеуметтік-психологиялық астары.....	82
<i>Ханкей Е.</i> «Абай жолы» роман-эпопеясының «Қайтқанда» тарауының текстологиясы (қолжазба мен жарияланымдары бойынша).....	93
<i>Абилхамитқызы Р., Бегалиева Л.Б.</i> Түркі әлеміндегі періштенің көркем бейнесі: кеше және бүгін.....	104
<i>Қоштаева Г.Қ., Челик Я.</i> Сиди Ахмедтің «Ташұкнама» дастаны түркі тілінде жазылған жәдігер.....	117
<i>Ахметова А.М., Ахметова Г.М.</i> Әлихан Жақсылық шығармашылығындағы адам мен әлем интерпретациясы.....	129
<i>Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.Ө., Сөйлемез О.М.</i> Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясындағы Абайдың діни бейнесі.....	143
<i>Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.</i> Фольклор мәтіндерін аударудағы теориялық және практикалық мәселелер.....	151
<i>Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.</i> Философиялық прозадағы интермәтіннің экспрессивтік қызметі (Б.Момышұлы «След птицы в небе» романының негізінде).....	166
<i>Татиев Е.Е., Саркулова М.Ұ., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.</i> Қазақтың «Ұмай» мифтік әңгімесіне психоталдау.....	176
<i>Салтақова Ж.Т., Қоспазарова Ә.К.</i> Қазақ эпостарының шежірелік сипаты.....	184
<i>Мұрсалимова Н.М., Сманова Е.А.</i> Жетісу ақындар айтысының жиналу тарихы (қолжазбалар негізінде).....	193
<i>Оралбек А.</i> Халық ақыны Әбдіғали Сариевтің әдеби мұрасы.....	201
<i>Мұрсал А.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда алтай» романындағы психологизм.....	209
<i>Жолдыбай О.</i> Ойын-сауық ойындары: эволюция және заманауи көрініс.....	220
<i>Абилдаева Қ.Н., Абишева Н.М., Тәжібаева Ш.А.</i> Эрнест Хемингуэйдің «Шал мен теңіз» повесін оқыту.....	231

Мәдениеттану

<i>Жангүжинова М.Е., Ербол А.Е., Құмарғалиева Н.Р.</i> Сахналық костюм-креативті индустрия жағдайында сценографияның тәрбиелік құралы ретінде.....	241
<i>Жумасеитова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.</i> Қазақстандық балет өзін-өзі ұлттық анықтау ізденісінің ретроспективасында.....	259
<i>Бекмағамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.</i> Шығармашылық индустрия жағдайындағы Қазақстанның қазіргі кезеңіндегі музыкалық өнер.....	272
<i>Қамзабекұлы О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.</i> Актердің қалыптасу жолындағы сахна тілінің маңызы.....	283
<i>Әбікенов Ж.О., Енсейева В.Т.</i> Пандемия жағдайының азаматтардың мәдениетіне әсері.....	294
<i>Құрманбай Ұ.П., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақ театрындағы бүгінгі басқару үлгісі.....	308

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРАВЕДЕНИЕ

- Азибаева Б.У.* Предметный код культуры «Казахская юрта»: генезис и семантика.....17
- Керим Ш., Жеменей И.* Маснави ученого-богослова Абу Насир Мубашшира ат-Тарази «Ядгар Зандан иа айней джахан» (Память о тюрьме или зеркало мира).....33
- Орда Г.Ж.* Продолжение традиций в современной казахской детской поэзии.....48
- Хамраев А.Т., Шагимолдина М.О.* Казахская литература эпохи независимости на азербайджанском языке.....64
- Кенбаева А.З. Пангереев А.Ш. Мамбетова Г.Ж.* Изучение топонимов в каракалпакском героическом эпосе «Ер Зийуар».....72
- Медеубек С.М.* Социально-психологические основы национальных игр.....82
- Ханкей Е.* Текстология главы «Возвращение» романа-эпоса «Абай жолы» (по рукописи и публикациям).....93
- Абилхамитқызы Р., Безалиева Л.Б.* Художественный образ ангела в тюркском мире: вчера и сегодня...104
- Коштаева Г., Челик Я.* Эпос Сиди Ахмеда "Ташукнама", написанный на тюркском языке.....117
- Ахметова А.М., Ахметова Г.М.* Интерпретация человека и мира в творчестве Алихана Жаксылыка..129
- Кенжебекова Г.Ж., Сманов Б.У., Соилемез О.* Религиозный образ Абая в романе-эпопее М. Ауэзова "Путь Абая".....143
- Искакова Г.Ж., Рыспаева Д.С., Ахметова Г.С.* Теоретические и практические проблемы перевода фольклорных текстов.....151
- Болатова Г.Ж., Мұхаметқали А.А.* Экспрессивная функция интертекста в философской прозе (по роману «След птицы в небе» Б. Момышулы).....166
- Татиев Е.Е., Саркулова М.У., Мухамедиева А.Б., Татиева М.Е.* Психологический анализ казахского мифического рассказа «Умай».....176
- Салтакова Ж.Т., Коспагарова А.К.* Генеологический характер казахского эпоса.....184
- Мурсалимова Н.М., Сманова Е.А.* История сбора айтыс состязании акынов Жетысу (на основе материалов рукописей).....193
- Оралбек А.* Литературное наследие народного поэта Абдигали Сариева.....201
- Мурсал А., Танжарикова А.В.* Психологизм в романе Ахметолла Калнулы «Арда Алтай».....209
- Жолдыбаев О.М.* Развлекательные игры: эволюция и современный взгляд.....220
- Абилдаева К.Н., Абишева Н.М., Тажибаева Ш.А.* Изучение повести Эрнеста Хемингуэя «Старик и море».....231

КУЛЬТУРОЛОГИЯ

- Жангужина М.Е., Ербол А.Е., Кумаргалиева Н.Р.* Сценический костюм – как воспитательный инструмент сценографии в условиях креативной индустрии.....241
- Жумасейтова Г.Т., Мосиенко Д.М., Поваляшко Г.Н., Саитова Г.Ю.* Казахстанский балет в ретроспективе поиска национальной самоидентификации.....259
- Бекмагамбетова Ж.А., Бегалинова Г.А.* Музыкальное искусство на современном этапе Казахстана в условиях креативной индустрии.....272
- Камзабекович О., Ахманов С.М., Рахымжанов Е.Т.* Значимость сценической речи в становлении актера.....283
- Абикенов Ж.О., Енсеева В.Т.* Влияние пандемической ситуации на культуру граждан.....294
- Курманбай У.П., Ескендиоров Н.Р.* Нынешняя модель управления в казахском театре.....308

CONTENT

Editor-in-chief's address.....16

LITERARY STUDIES

<i>Azibayeva B.Y.</i> The subject code of the "Azakh yurt" culture: genesis and semantics.....	17
<i>Kerim Sh., Zhemenev I.</i> Masnavi of scholar-theologian Abu Nasir Mubashir at-Tarazi "Yadgar Zandan ia Aynei Jahan" (Memory of the Prison or the Mirror of the World).....	33
<i>Orda G.Zh.</i> Continuation of traditions in modern Kazakh children's poetry.....	48
<i>Khamraev A.T., Shagimoldina M.O.</i> Kazakh literature of the independence era in the azerbaijani language.....	64
<i>Kenbayeva A.Z., Pangereyev A.Sh., Mambetova G.Zh.</i> The study of place names in the karakalpak heroic epos "Yer ziyuar".....	72
<i>Medeubek S.M.</i> Socio-psychological background of national games.....	82
<i>Khankey Y.</i> Textology of the chapter "Return" of the epic novel "Abai Joli" (according to my manuscript and publication).....	93
<i>Abilkhamitkyzy R., Begaliev L.B.</i> The artistic image of an angel in the Turkic world: yesterday and today....	104
<i>Koshtayeva G., Çelik Y.</i> Sidi ahmed's epic "tashuknama" written in turkic language.....	117
<i>Akhmetova A.M., Akhmetova G.M.</i> Interpretation of Man and the World in the Creativity of Alikhan Zhaksylyk.....	129
<i>Kenzhebekova G.Zh., Smanov B.O., Soylemez O.</i> The religious image of Abai in the epic novel by M. Auezov "The way of Abai".....	143
<i>Iskakova G.Zh., Ryspaeva D.S., Akhmetova G.S.</i> Theoretical and practical problems of translation of folk texts.....	151
<i>Bolatova G.Zh., Mukhametkali A.A.</i> Expressive function of intertextuality in the philosophical prose (based on the novel «Sled ptici v nebe» by B.Momyshuly).....	166
<i>Tatiev E.E., Sarkulova M.U., Kenispaev Zh.K., Mukhamedieva A.B., Tatieva M.E.</i> Psychoanalysis of the kazakh mythical story «Umai».....	176
<i>Saltakova Zh.T., Kospagarova A.K.</i> Geneological character of the kazakh epos.....	184
<i>Mursalimova N.M., Smanova E.A.</i> History of the aitys collection by Zhetysu akyns (based on the manuscript).....	193
<i>Oralbek A.</i> The literary heritage of the folk poet Abdigali Sariyev.....	201
<i>Mursal A., Tanzharykhova A.B.</i> Psychologism in Akhmetoll Kaliula's novel "Arda Altai".....	209
<i>Zholdybaev O.M.</i> Entertainment games: evolution and modern look.....	220
<i>Abildayeva K., Abisheva N., Tazhibaeva Sh.</i> Study of Ernest Hemingway's novel "The Old Man and the Sea".....	231

CULTURAL STUDIES

<i>Zhanguzhinova M.Ye., Yerbol A.Ye., Kumargaliev N.R.</i> Stage costume - as an educational tool of scenography in the conditions of the creative industry.....	241
<i>Zhumaseitova G.T., Mosienko D.M., Povalyashko G.N., Saitova G.Y.</i> Kazakh ballet in the retrospective of the search for national identity.....	259
<i>Bekmagambetova Zh.A., Begalinova G.A.</i> Musical art at the present stage of Kazakhstan the conditions of the creative industry.....	272
<i>Khamzabekuly O., Akhmanov S.M., Rakhymzhanov E.T.</i> The role of stage language in the development of an actor.....	283
<i>Abikenov Zh.O., Yenseyeva V.T.</i> The impact of the pandemic on the culture of citizens.....	294
<i>Kurmanbay U.P., Eskendirov N.R.</i> The current management model in the kazakh theater.....	308

FTAMP 17.71.91

<https://doi.org/10.53871/2078-8134.2022.2-12>

Искакова Г.Ж.*¹, Рыснаева Д.С.², Ахметова Г.С.³

Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ

Көкшетау, Қазақстан

e-mail: g.ristina@mail.ru, goldensunrise@mail.ru, gulnarkz1987@mail.ru

ORCID: 0000-0002-8631-7169, 0000-0001-7620-2301, 0000-0003-4608-1996

ФОЛЬКЛОР МӘТІНДЕРІН АУДАРУДАҒЫ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР

Аңдатпа. Қазіргі заман талабынан туындайтын мәселелердің бірі – жас ұрпақты жаңа қоғам мүддесіне лайықты жан-жақты дамыған парасатты адам ретінде қалыптастыру, оның бойында ұлттық психология, ұлттық сананы орнықтыру, жақсы мен жаманды ажырата білуге тәрбиелеу. Осы тұрғыдан алғанда, мәдениеттің бір бөлшегі болып табылатын фольклорды, оның ішінде балалар фольклорын зерттеу мәселесі әрқашан тіл білімінде өзекті де, маңызды болып келді. Өйткені, фольклор – жастарға дәстүрлі дүниетанымды түсінуге мүмкіндік беретін халық даналығының қайнар көзі.

Аталған мақалада ертегі мәтіндері арқылы бала танымында ұлттық құндылықтарды қалыптастыру, сондай-ақ, ертегілерді аудару кезіндегі қиындықтары мен тиімді жолдары қарастырылады. Зерттеу материалы ретінде Қазақстанда тұрып жатқан ұлттардың ертегілерінің мәтіндері алынды. Қазіргі таңдағы ұлт тілдерін дамытуға және тануға жан-жақты мән беріліп отырған кезеңде тілді зерттеудің нақты үрдісі ұлттық ойлау жүйесіне тән ерекшеліктер мен заңдылықтарды тілдік деректер арқылы қарастыру өте маңызды.

Зерттеу жұмысы барысында фольклорлық мәтіндерде белгілі бір ұлттың ерекшелігін, дүниетанымын танытатын тілдік бірліктер анықталып, олардың тілдегі қызметі және басқа тілге аударудағы ерекшеліктері талданды.

Әлемді танып білу мен көріп қабылдауға байланысты әр ұлттың мәдениеті басқа мәдениеттен оқшауланады. Сол себепті мақалада әлемнің тілдік бейнесі, этникалық стереотиптер ұғымдары талданып, оларды аударудағы ерекшеліктер айқындалды.

Көркем мәтін, оның ішінде балалар фольклоры аударма нысаны ретінде қарастырылып, көркем мәтін аудармасының негізгі айырмашылықтары анықталады. Зерттеу пәні – балалар фольклоры тілінің ерекшеліктері және оларды аудару әдістері. Балалар фольклорын аударуда негізгі үш тәсіл қолданылды, олар мысалдармен дәлелденді. Ұлттық-мәдени ерекшеліктерді ескере отырып, фольклор мұраларының тілдегі берілу тәсілдері мен құралдарының жиынтығын кешенді талдау және оны басқа тілге аудару негізінде аударманың проблемалары мен қағидаттарын қарастыру, Қазақстан халқының фольклорын аударудың лингвокогнитивті ерекшеліктерін анықтау зерттеу жұмысының өзектілігін айқындайды.

Фольклорлық мәтіндерді аудару кезінде ескерілетін эквиваленттік принциптер, сондай-ақ лингвомәдени ерекшеліктерді басқа тілге аударудың жолдары мен құралдары талданды. Қазақстан Республикасының аумағында тұратын халықтардың фольклорлық материалдарын жинау, жүйелеу және аудару жұмыстары жүргізілді. Өр түрлі этностардың тілдік жүйесін салыстырмалы-салғастырмалы талдау нәтижесінде фольклорлық мәтіндерді аударудың нақты проблемалары мен бастапқы ақпаратты аударма тілінде берудің тиімді тетіктері анықталды.

Түйін сөздер: фольклорлық мәтіндер, әлемнің тілдік бейнесі, стереотип, ұлттық ерекшеліктер, көркем мәтінді аудару.

Кіріспе. Көптеген ғасырлар бойы балалар фольклоры құндылықтар бағдарын, ұлттық ойлауды, этникалық өзіндік сананы қалыптастыру құралы ретінде қолданылды. Аға буынның баланың бойында жеке қасиеттердің дамуына, еңбексүйгіштікке баулу, дұрыс қарым-қатынас орната білуге үйрету дағдылары, жағымды мінез-құлықты

қалыптастыру, ұлттық мәдениетке үйретуге арналған мәтіндері, яғни балалар фольклоры отбасында, балаларға арналған түрлі қоғамдастықтарда балалардың шығармашылығы арқылы жүзеге асырылды.

Ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан ұлттық дәстүрлер мен тарихи жады әрбір жеке тұлғаның өзіндік санасының, менталитеті мен этникалық бірлігінің негізі болып табылады. Қай уақытта болмасын, адам өзінің болмысы мен мәнін өзі қатысты болған халықтың тарихы мен мәдениетімен байланыстырып, ғасырлар даналығын сақтап, ұрпаққа жеткізуге ұмтылды. Ұлттық мәдени үлгілер мен мінез-құлық нормалары ауызша түрде шоғырландырылды. Фольклор дәстүрлі қоғам өмірінің барлық салаларына еніп, мәдениет әлеміне жаңа ұрпақты енгізу мен игертудің тиімді тетігі ретінде қолданылды.

Мәдени дәстүрлер мен фольклорды халыққа жеткізуде жетекші рөл көптеген ғасырлар бойы отбасына тиесілі болды. Негізінен дәстүрлі отбасылар үлкен және көп буынды болды. Отбасындағы ересек балалар өздерінен кейінгі кіші іні-қарындастарына айтылған аналық фольклорды, оның ішінде бесік жырларын, әндерді, санамақтарды, ертегілерді тыңдап, отбасылық мерекелердегі әдет-ғұрыптарға қатысып, оларды өткізу рәсімдерін көріп, біртіндеп фольклорды игерді. Әрине, бұл үдеріске отбасының үлкендері, яғни бірліктің, ынтымақ пен тұтастықтың ұлы үлгісін көрсететін, халық даналығын сақтаушы ата-әжелер үнемі қатысып отырды. Бұл дәстүр сабақтастығына ықпал етіп, оның тұрақтылығын қамтамасыз етті. Біртіндеп, мақсатты түрде балалар еңбекпен, мінез-құлық нормаларымен, әдет-ғұрыптармен, бүкіл халық мәдениетімен таныстырылды. Әр бала мәдени мұраны белсенді игеріп, оны сақтаушы, жасаушы және орындаушы болды. Үлкеннен кішіге білім, білік, дағды және мінез-құлық модельдерінің кешені әртүрлі оқыту және тәрбиелеу әдістері арқылы беріліп отырды. Көптеген фольклорлық мәтіндер тұлғаның қалыптасуына және туған халқының мәдениетіне енуге ықпал етті.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары, яғни ХХ ғ. 90 жылдарының екінші жартысында Қазақстан экономикасы, елдің әлеуметтік-материалдық жағдайы күрт қиындаған болатын. Тарихқа үңілсек, 70 жылдары басталған «болашағы жоқ» шағын ауылдарды жою, яғни мектептерді, мәдени орындарды, сауда орындарын, дәрігерлік пунктерді қысқарту, соған сәйкес жұмыс орындарын қысқарту үрдісі жүрді. 1998 жылдан бастап ауыл жағдайы бұрынғыдан да ауырлай түсті. Ауылдан қалаға көшу жиілеп, елді мекендер қаңырап бос қалды.

Индустрияландыру мен халықтың және экономикалық өмірдің ірі қалаларға шоғырлану үдерісі нәтижесінде болған өзгерістер дәстүрлі мұраға соққы берді. Жастардың қалаларға жаппай кетуі, отбасында үлкендері жоқ отбасыларды құру тенденциясы, ата-аналардың өндірістік қызметке көп орналасуы, ал балалар оқу іс-әрекетіне жаппай жұмылдырылуы, ұрпақаралық байланыстың әлсіреуіне, отбасы мүшелерінің функцияларының өзгеруіне, мәдени дәстүрлер сабақтастығының жойылуына ықпал етті. Бұл үдеріс ХХІ ғасырдың басында жаппай ақпараттану процесіне сәйкес күшейе түсті. Халық мәдениеті шекараларын едәуір жоғалтты, бұл өзгеріс дәстүрлі киім, тұрмыстық заттар, фольклор арқылы көрініс тапты.

Оның үстіне, қазіргі жағдайда фольклорлық шығармаларды көпшілік анахронизм ретінде қабылдай бастады. Десек те, балалар әрдайым бала болып қалады. Олар

ойнауға, дамуға, әлемді игеруге ұмтылады. Қазіргі жаһандану заманындағы балалар ішкі қажеттіліктерін қанағаттандыратын фольклордың компоненттерін (ойындар, санамақтар, ертегілер) сақтап қалды және жаңа сипаттағы фольклорлық мәтіндерге өмір сыйлады.

Бұл бізге жалпы фольклорды, оның ішінде балалар фольклорын қазіргі заманғы тарихи-мәдени контекстке енетін, динамикалық құбылыс ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Фольклорда осыған дейін қалыптасқан ғасырлар бойғы білім сақталады, әрі жаңа тарихи шындықты бейнелейтін жаңа тақырыптар мен көркем бейнелер дүниеге келеді. Өмір сүру жағдайының өзгеруі дәстүрлердің өзгеруіне әкелді, бірақ фольклордың өзектілігін, оның «мәдени өмірдегі стереотиптердің ұрпақаралық сабақтастығын» қамтамасыз етудегі айрықша маңыздылығын жоққа шығармайды (Новицкой, 2002: 6).

Осы тұрғыдан алғанда, халық өмірінің айнасы болып табылатын фольклор, оның ішінде баланы жеке тұлға ретінде қалыптасуына тікелей ықпал ететін балалар фольклорын зерттеу, оның қазіргі сипатын анықтау өте өзекті болып табылады.

Материал және әдістер. Зерттеу жұмысы барысында көркем мәтіндерді аудару процесінде туындайтын аударма мәселелерін зерттедік. Зерттеу Қазақстан Республикасының аумағында тұратын этникалық топтардың ертегілерінің мәтіндері негізінде жүргізілді.

Зерттеу гипотезасы: Оқу үдерісінде әртүрлі ұлттардың ертегілерін қолдану, әр ұлттың ерекшелігін таныту білім алушының рухани-адамгершілік критерийлерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Зерттеу барысында негізінен салыстырмалы-салғастырмалы әдіс, мәтінді аудармаға дейінгі талдау, лингвистикалық талдау сияқты әдістер қолданылды.

Зерттеу жұмысының негізгі әдісі ретінде қолданылған салыстырмалы-салғастырмалы әдіс осы бағыттағы зерттеулердің теориялық мақсаттарымен бірге, әртүрлі құрылымды тілдердің (қазақ, орыс және ағылшын) салыстырмалы типологиясы курсы оқып-үйренуге және оқытуға байланысты әдістемелік мақсаттарды да көздейді. Мұндай типологиялық зерттеулерде әдіснамамен қатар, біріншіден, жалпы типологияның бірқатар ғылыми мәселелері қозғалса, екіншіден, зерттеу жұмысына сәйкес әр халықтың танымындағы ұғымдардың ертегідегі көрінісі және оны аударудағы ерекшеліктер қарастырылды.

Көркем мәтінді аудару барысында калькалау, еркін аударма, сөйлеу параллельдерін қолдану әдістері қолданылды. Сондай-ақ, мәтінді зерттеу кезінде қолданылған когнитивті әдіс мәтін астарындағы ақпаратты, жасырын ойларды анықтауға мүмкіндік берді.

Зерттеу жұмысының материалы ретінде фольклор мәтіндері, оның ішінде Қазақстан халқы ертегілері алынып отыр. Зерттеу нысаны Қазақстан халқы ертегілерін үш тілге (қазақ, орыс және ағылшын) аудару, әрі ұлттық ерекшеліктерді анықтау болып табылады.

Әдебиетке шолу. Фольклор және оның мәні туралы Н.П.Андреев, Е.В.Аничков, Ф.И.Буслаев, Л.Н. Веселовский, В.Ф.Миллер, Е.Г.Кагаров, Ю.М.Соколов, В.Е.Гусев,

В.П.Аникин, Ю.Г.Круглов, П.Г.Богатырев сияқты көптеген шетел фольклористері зерттеген.

Кеңес үкіметі кезеңінде, ұлттық идеологияны тану мақсатында халық ауыз әдебиеті үлгілерін зерттеу ісі алға қойылды, фольклорды зерттеу білім беру мәселесіне қатысты қаралды. Оқу-ағарту мақсатында А.Байтұрсынов, Ә.Бөкейханов, Х.Досмұхамедұлы, М.Әуезов, С.Сейфуллин, С.Мұқанов, Қ.Жұмалиев, Ә. Марғұланның мақалалары, оқулықтары мен хрестоматиялары жарық көрді.

Қазақ фольклорын оқулық көлемінде зерттеуді М.Әуезов, Ә.Қоңыратбаев, Ө.Тұрманжанов, М.Қаратаев, Қ.Бекхожин, Қ.Жұмалиев, Ә.Марғұлан т.б. қолға алды.

Қазақ филологиялық ғылымында фольклор көп уақыт бойына қазақ әдебиетінің тарихы аясында қарастырылғандықтан, біздегі бұл мәселенің кенжелеуі түсінікті. Тек өткен ғасырдың екінші жартысында ғана фольклор мен әдебиеттің кейбір ерекшеліктері ажыратылып, дербес мәселе ретінде қойыла бастады (Қасқабасов, 2021).

XX ғасырдың алғашқы жартысының соңына қарай қазақ халық ауыз әдебиетінің барлық жанрлары жан-жақты қаралып, жеке-жеке салаларға тармақталып, терең талданды.

Фольклор, оның ішінде балалар фольклоры шетел ғалымдарының да назарынан тыс қалмады. Шетелдік тілші ғалымдар (Chase, 1943; Dundes & Bronner, 2007; Venuti, 2005; Nida, 2001) фольклорды мәдениетпен байланыстырып, халық ертегілері – адамдарға бір-бірімен сөйлесуге мүмкіндік беретін әңгімелер, олар ертегі арқылы бір-біріне-өздерінің қорқыныштарын, үміттерін, армандарын, қиялдарын жеткізген, сондықтан халық ертегілері қоғамның іргетасы болып табылады деп тұжырымдайды.

Сонымен қатар, Nord (2003), Ermolovich (2005), Heikki (2007), Xiasong (2015) сынды тілші ғалымдар ертегі мәтіндерін түпнұсқадан екінші тілге аудару мәселесіне тоқталып, кейіпкерлердің есімдерін аударуда аударылып отырған тілдің мәдениеті, танымы ескерілуі керек деген пікір айтады.

Әр ұлттың әлемді танып білудегі танымы мен білімі, дүниетанымы ешкімге ұқсамайтынын, өзіндік айырмашылықтары болатыны зерттеулер нәтижесі көрсетіп келеді. Әр халық әлемді өзінше, өзінің табиғаты, әлемді көру, тану деңгейіне қарай түсініп қабылдайды. Әлемді танып білу мен көріп қабылдауға байланысты әр ұлттың мәдениеті басқа мәдениеттен ерекшеленеді. Сондай-ақ, әрбір тіл иесінің санасында оның өзіне ғана тән ешкімге ұқсамайтын әлемнің тілдік бейнесі өмір сүреді. Ол сол арқылы әлемді көріп біледі, таниды. Демек, әлемнің тілдік бейнесі – тілдік бірліктер түрінде сақталған білімдер жиынтығы. Зерттеу жұмысымызда фольклорлық мәтінді терең талдап, әр ұлттың өзіндік ерекшелігін таныту үшін алдымен «әлемнің тілдік бейнесі», «стереотип» терминдерінің мәнін ашып, ғалымдардың еңбектерін сұрыптауды жөн көрдік.

«Әлемнің тілдік бейнесі» терминін белгілі бір ұғым төңірегіндегі көптеген топшылаулар мен түсініктердің, жасалған талдаулар мен оларды сұрыптаулардың кешенді жиынтығы, қорытындысы деп қабылдауға болады. Этнолингвистикадағы «стереотип» ұғымына берілген интерпретация да белгілі абір зат туралы жинақталған топшылаулар мен пайым-түсініктердің, оларды талдаулардың жиынтығы ретінде түсініледі (Толстая, 2009: 262).

Стереотиптер – белгілі әлеуметтік құбылыс пен объектіге берілген стандартты образдар. Әдетте олар эмоционалды бояуға қаныққан, тұрақтылығымен ерекшеленеді. Олар белгілі бір құбылысқа адамның әлеуметтік шарттар мен өмірлік тәжірибесі нәтижесінде көз жеткізген қарым-қатынасын білдіреді. Стереотип тілде лингвомәдениеттанулық концепт формасы түрінде өмір сүреді. Ал лингвомәдениеттанулық концепт дегеніміз – белгілі бір тілдік қоғамның санасында ұзақ жылдар електен өткен, екшелген, сол қоғам өкілдерінің айрықша тәжірибесі. Мәселеге осы тұрғыдан келгенде, стереотиптерді тіл иесі халықтың санасында пайда болып, тілінде көрініс табатын білім құрылымының көрсеткіші деуге негіз бар. Мәскеу этнолингвистикалық мектебі дәстүрінде стереотиптерге сол тілдің мәдениетін көрсететін өзінше бір құбылыс ретінде қарайды. Осыған байланысты сол тіл мәдениетіндегі семантикалық белгілер зерттеу объектісі деңгейіне көтеріледі. Мұндайда тілдік те, тілдік емес те стереотиптер бой көрсетуі мүмкін. Жалпы әлем бейнесі құрылымында әлемнің мәдени бейнесі дейтін де түсінік бар. Стереотиптердің өзіндік табиғатын зерттеген О.С.Чеснокованың пікіріне сүйенсек, стереотиптер әр адамның ана тілі мен сол халық мәдениетіндегі құндылықтар мен әдептілік нормаларынан, сол адам өсіп-өнген мәдени орта ықпалынан жасалып, қалыптасады. Ал өзге мәдени орта, өзге тіл, басқа ел мәдениетіндегі нормалар мен құндылықтар әлемнің мәдени бейнесінің екінші жағын ұсынады (Чеснокова, 2009: 326).

Этнолингвистикадағы «стереотип» ұғымына берілген интерпретацияға зер салсақ, стереотип – адамның көрген-білгенінен ойға түйгендері, жинақталған топшылаулар мен пайым түсініктердің, оларды талдаулардың кешенді жиынтығы. Сол сияқты «әлемнің тілдік бейнесі» терминін де белгілі бір ұғым төңірегіндегі көптеген топшылаулар мен түсініктердің, жасалған талдаулар мен оларды сұрыптаулардың сығындысы немесе сол жинақталған ойлардың қорытындысы деп түсінуге болады.

Зерттеушілер стереотиптерді бірнеше түрге бөледі. Олардың қатарында әлеуметтік стереотиптер, этникалық стереотиптер, мәдени стереотиптер, тілдік стереотиптер, ділдік стереотиптер, қарым-қатынас және мінез-құлық стереотиптері дейтін стереотип түрлері бар. Біздің қарастыратынымыз – этникалық стереотиптер. Этникалық стереотиптер фольклор туындылары, миф пен аңыздар негізінде қалыптасқан бейнелер арқылы жасалады. Этникалық стереотиптер этнографтар, этнологтар, мәдениеттанушылар, фольклористер, этнолингвистердің зерттеу объектісі болып табылады. Психолог Ю.А. Клейнердің айтуынша этникалық стереотип «... өз ұлты мен өзге ұлттық топтарға қатысты қалыптасқан халық санасындағы бейне. Әдетте мұндай бейнелер немесе түсініктер қоғамда кең таралып, соған сәйкес, стереотиптер өте қарапайым және объективті шындыққа сенгіш келеді» (Клейнер, 1995: 83).

Нәтижелер мен талқылау. Қазақ халқы – аңыз, миф және ертегілерге бай халық. Ертегі кейіпкерлері, олардың әр қайсысының даралығы туралы ақпарат ұрпақтан ұрпаққа жеткізіліп келеді. Миф, ертегі, эпостық немесе лиро-эпостық жыр түріндегі халық ауыз әдебиетіндегі кейіпкерлер халық санасында жағымды, жағымсыз, қу немесе аңқау, жомарт немесе сараң ретінде таңбаланды. Бұл кейіпкерлер арқылы олардың мінез-құлықтары, даралық ерекшеліктері туралы ақпарат алып қана қоймай, халық санасында қалыптасқан бейне, яғни этникалық стереотипті де байқай

аламыз. Мысалы, *Қожанасырды* алсақ, ол туралы халық санасында аңыздағыдай аңқау, сенгіш, ақкөңіл адам образы қалыптасқан. Өзінің тапқырлығымен, шешендігімен танымал *Алдаркөсе* ку, айлакер адам ретінде қабылданады. Қазақ халқында пәк сезім, қос ғашық арасындағы махаббат «*Қыз Жібек пен Төлегеннің махаббаттындай*» этникалық стереотипі арқылы таңбаланған.

Ономаст-ғалымдар жалқы есім мағынасының жалпы есімге ауысу заңдылығын тілге тән құбылыс ретінде зерттеп, оны онимизация және деонимизация тәсілі негізінде қалыптасқан деп қарастырады. Осымен байланысты Т.Жанұзақ, Қ.Рысберген көркем әдебиеттегі басты кейіпкерлердің жалқы есімдерінің жалпы мағынаға ие болуын тілдің танымдық қызметімен байланыстырады. Мысалы, *Қарабай, Қарынбай, Шығайбай, Мырқымбай, Қожанасыр, Жантық* тағы басқаларды мәдени таңба ретінде прецеденттік ұғым беретін атаулар деп қарастырылады.

Профессор Е.Жұбанов қазақ ертегілеріндегі осы тектес прецеденттік антропонимдерді дәстүрлі атауыштық формулалар деп қарастырып, кісі аттарына қатысты атауларды *дәстүрлі атауыш формулалар* деп көрсетеді. Мұндай үлгілер, зерттеуші атап көрсеткендей, басқа да халықтардың ертегілерінде кездеседі. Мысалы, орыс халық ертегілерінде: *Василиса Прекрасная, Елена Премудрая, Кащей Бессмертный, Царевна-Лягушка, Емеля-Дурак, Иванушка-Дурачок* т.б.

Ал қазақ ертегілеріндегі кісі аттары өзінің мәдени-танымдық қызметіне байланысты күрделілігімен ерекшеленеді: *Ер Назар, Бек Торы, Шойын Құлақ, Ер Төстік, Кер құла атты Кендебай, Күн астындағы Күнікей қыз* т.б. Сонымен бірге эпостық жырларда кездесетін *Қара қыпшақ Қобыланды, Қамбар батыр, Қозы Көрпеш, Баян Сұлу, Қыз Жібек* т.б. этнотанымдық ерекшеліктің көріністері (Жұбанов, 1978: 121).

Егер орыс ертегілерінің кейіпкерлері Емеля, Иван Царевич, Марфа-Царевна, Василиса-царевна, Марфуша болса, ағылшын ертегілерінің кейіпкерлері – *Mr Vinegar, Jack, Tom Thumb, Brownie, Florentine, Earl Mar's daughter*. Бұл образдардың тууына халықтың әлемді танып білудегі қиялдары негіз болған.

Ертегілерде көрініс тапқан стереотипті идеяларды қарастыруға көшейік. Ертегідегі ақпаратты ана тілінде сөйлейтін адам мен басқа ұлт өкілі әр түрлі қабылдауы мүмкін. Осы жанрдың моральдық-этикалық ауырталығын және олардың құрылу ерекшеліктерін ескере отырып, олардың тілде көрініс тауып, жүзеге асу принциптерін білмеу басқа ұлт өкілдері тарапынан түсінбеушілікке әкелуі мүмкін. Ертегіде окказионализмдер мен неологизмдердің, тура және ауыспалы мағыналы сөздердің қолданысы, заттар мен ұғымдарды өзгеше атауға ұмтылу, басқа тілдік стилистикалық тәсілдердің қолданылуы оқырманды бір жағынан қызықтырса, екінші жағынан оқырман басқа ұлт өкілі болған жағдайда мүлдем түсінбеушілікке әкеледі.

Сонымен қатар, стереотиптік ойлау әр ұлтта әр түрлі екенін ескерген жөн. Мысалы, орыс халық ертегілеріндегі жануарлар сипаттау дәстүрін қарастырайық. Орыс ертегісінде жануарларды олардың әкесінің атымен атайтын дәстүр бар. Мысалы, Котофей Иванович, Лизавета Ивановна, Михайлов Иванович (Афанасьев, 1985:51).

Мысалдардан көрініп тұрғандай, бұл орыс халқының осы бағыттағы стереотиптік ойлауымен байланысты болса керек. Екінші жағынан, қандай да бір сипаттамаға сәйкес атау беру дәстүрі бар, мысалы: косолапый медведь. Жануарларды белгілі

бір сипатына байланысты атау идеясы кейбір жағдайларда басқа ұлттармен сәйкес келсе, кей жағдайда, керісінше, сәйкеспейді. Мысалы, орыс тіліндегі «лиса-плутовка» – қазақ тіліндегі «ку түлкі» ұғымымен сәйкессе, ал орыс ертегілеріндегі «косой заяц», керісінше, қазақ мәдениетін тасымалдаушы үшін мүлдем түсініксіз. Қоян түзу жүгірмеуі мүмкін немесе бұл оның көру проблемаларының көрсеткіші ретінде орыс халқының танымына сәйкес «косой заяц» тіркесін қолданса, қазақ мәдениетінде қоян сүйкімді және қорқақ ұғымдарымен байланысты. Демек, аудару кезінде екі ұлттың қоян туралы стереотиптерін ескере отырып, аудару қажет.

Көркем шығарманы, оның ішінде балалар фольклорын аударуда аударма тілінің көмегімен түпнұсқада берілген ақпаратты бере отырып, мағынаны толық жеткізу міндеті тұрады.

Көркем аударма теориясының негізгі қағидасы: «әр сөйлемді бүтіннің бір бөлігі ретінде қарастырып, сол сөйлемде айтылғанды ғана жеткізіп қоймай, сонымен бірге көркем образ, жалпы көңіл-күй, кейіпкерлердің мінез-құлқын қалыптастыру және т.б. қамту қажет. Аударма барысында таңдалған әрбір сөз, әрбір синтаксистік құрылым және басқа элементтер өте маңызды» (Комиссаров, 1999: 60).

Қазақстан Халқы ертегілерін үш тілге (қазақ, орыс, ағылшын) аудару – түпнұсқаны қайта кодтау, шетелдік оқырман түсіну үшін қол жетімді ету, оқырманға түсініксіз немесе күрделі идеялар туғызбау сияқты мәселелерді ескеру арқылы жүзеге асты. Алайда, түпнұсқаны қайта кодтау түпнұсқаның мазмұнын жеткілікті түрде білдіретін тілдік құралдарды табумен ғана шектелмейді. Бұған ертегінің құрылымы, дәстүрлі типтегі сөз оралымдары туралы қажетті білім кіреді. Түпнұсқаның мазмұнын басқа тілге аударуда аудармашы түпнұсқа тілін білумен қатар, шығарма құрылған халықтың мәдениетін, өмірі мен әдет-ғұрпын білуі керек. Басқаша айтқанда, ертегілерді аударуда барлық аспектілерді, яғни тілдік және тілден тыс факторларды ескеру керек. Бұл ретте ұлттық ерекшелікті дұрыс бейнелеу мәдени-барабар аударманың міндетті шарты болып табылады. Аудармада тек өзіне тән сипаттаманы, ұлттық мінез мен халық өмірінің мәнін беру керек.

Көп жағдайда аударма баламаларын таңдау аудармашының ассоциативті-бейнелі ойлауы мен дүниетанымына, тілдердің лексика-семантикалық және морфологиялық заңдылықтарына байланысты болады. Фольклор мәтіндерін аударуда дәлсіздіктерге жол бермеу үшін аудармашы қарастырылып отырған екі тіл мәдениетінің де тасымалдаушысы болуы керек (Баянова, 2021: 186).

Мәдениаралық қатысым үдерісі – ол әртүрлі мәдениет өкілдерінің өзара қатынас жасау әрекеті болып табылады. Сондықтан көп жағдайда этномәдени өзгешелік коммуниканттардың өзара әрекеттесуімен қатар, оларды әлем бейнелерінің «қақтығысуына» алып келеді. Осындай жағдай аудармашы мен автор арасында да туындайды, аудармашының лингвоэтникалық құзыреті аударма мәтінінде көрініс табады (Смағұлова, Керимова, 2019: 259).

Көркем мәтінді аударуда төмендегідей үш негізгі тәсіл қолданылады: калькалау (сөзбе-сөз аударма); еркін аударма (түпнұсқаның ерекшелігін елемей және аударма жасалатын тілдің дәстүрлеріне толық бағыну); сөйлеу параллельдерін қолдану, ертегінің табиғи дыбысына ие бола отырып, аудармада түпнұсқаның өзіндік ерек-

шелігін сақтайды. Аударманың бұл әдісі, ең алдымен, функционалды баламаларды (барабар аударма) қолдануға негізделген) (Корниенко, 2005).

Ертегінің құрылымын басқа тілге аударуда түпнұсқаның лингвистикалық және әр ұлттың мәдени ерешеліктерін назардан шығармау керек. Зерттеу нәтижесінде қазақ ертегілері негізінен, уақытпен байланысты сөз оралымдарымен басталады. Ең көп таралған нұсқалар – *ерте, ерте, ертеде, ешкі жүні бөртеде, ерте заманда, ертеде, бір күні, ежелгі заманда*, бағзы замандарда. Орыс ертегілері, әдетте, тіршілікті білдіретін сөз оралымдарынан басталатынын байқадық. *Мысалы, жили-были, живет, жил на белом свете, было то или не было*. Ағылшын тіліндегі ертегілер де уақытпен байланысты сөз тіркестерінен басталады. *Мысалы, once upon a time, one day, in ancient times, once*

Сәтті аяқталатын ертегілерді аударуда қазақ және орыс тіліндегі ертегілердегі қолданылатын сөз оралымдары ұқсас болып келеді. Онда кейіпкерлердің өмір сүру салты баяндалады немесе қорытынды түйін сөз мақал-мәтел ретінде беріледі. Мысалы: ұзақ, баянды ғұмыр кешті; күндерін осылайша көреді; арам жолмен келген нәрсе, арам жолмен кетеді; әркімге өз туған үйі, туған жері қымбат; бақытты өмір сүріпті; молшылықты тыныш өмір сүрді; осындай қызық болыпты сияқты синтаксистік құрылымдар арқылы сипатталады. Сонымен бірге, кей жағдайларда ертегілердің соңында күмәндану реңкін үстейтін *-міс, -мыс* демеуліктерінің етістікке жалғануымен ерекшеленеді. Мысалы: *болыпты-мыс, тұрыпты-мыс, көрген-мыс, болған-мыс*. Ертегілерде тұрақты тіркестер немесе мақал-мәтелдер қолданылған жағдайда, аудармашы мәтін мағынасын сақтап қалу үшін, сөзбе-сөз аудармай, аударылып отырған тілдегі баламасын қолданып, ертегінің мазмұнына сәйкес келетін нұсқаны таңдайды. Мысалы, түпнұсқа: (Алдар-Көсенің сиқырлы тоны ертегісі)

– *Жолдың алыс-жақынын жортқан біледі, дәмнің ащы-тұщысын тарқан біледі.*

Орыс тіліндегі баламасы:

– *Далек путь или близок, узнает тот, кто проедит. Горькую еду от сладкой отличит тот, кто поест!*

Ағылшын тіліндегі баламасы:

– *You cannot know whether the way is long or short until you have passed it. You cannot tell bitter food from the sweet one until you have tasted it.* Орыс және ағылшын тілдерінде мақалдың түпкі мағынасын беру үшін аудармашылар калькалау мен еркін аудармаға сүйенген.

Тиісті атауларды, жалған есімдерді аудару айтарлықтай қиындық тудырады, олардың көпшілігі ерекше және ұлттық сипатқа ие, сондықтан олар басқа тілдің көмегімен «қайталанбайды». Мұндай жағдайларда аударманың салыстырмалы жеткіліктілігі туралы сөз қозғалады және бұл салыстырмалылық дәрежесі тек аударма тілінің ерекшеліктеріне ғана емес, сонымен бірге аудармашының шеберлігіне де байланысты болады.

Дәстүрлі ертегі кейіпкерлерінің есімдерін дұрыс беру өте маңызды. Бұл әсіресе «ертегінің композициялық өзегі» болып табылатын басты кейіпкерлердің есімдеріне қатысты, олар кескіннің белгілі бір ерекшеліктерін баса көрсетеді, кейіпкердің эмоционалды және эстетикалық бағасын қамтуы мүмкін.

Ертегілердегі кейіпкердің аттары тұрақты поэтикалық сөз тіркестері ретінде де қолданылуы мүмкін. Мысалы, «Алдар көсе, Жиренше шешен, Қарашаш сұлу, Юлдыбай-Охотник, одноглазый великан Зарбаш, Петушок-золотое горлышко». Мұндай ертегілердің басты кейіпкерлерінің аттарын аударғанда аудармашылар калькалау, транслитерация мен транскрипция әдістеріне жиі жүгінеді. Аудармада ұлттық ерекшелікті, ертегі кейіпкерінің есімінің бейнесі мен экспрессивтілігін сақтауға мүмкіндік беретін транскрипциямен бірге функционалды түрде дұрыс қолдану қажет. Мысалы, Юлдыбай аңшы, Юлдыбай-охотник, Yuldybai the Hunter.

Сонымен, ертегі құрылымы аудармасын зерттей отырып, біріншіден, әртүрлі халықтардың фольклорының тілінде көптеген жалпы және ұқсас құбылыстар бар деп қорытынды жасауға болады. Әр түрлі ұлттардың ертегілерінде сюжетте немесе баяндау желісінде ұқсастықтар кездеседі. Алайда, әр халықтың тарихи дамуы, оның еңбек қызметі, адамдардың әлеуметтік қатынастары, ерекше өмір сүру жағдайлары тілдің дәстүрлі бейнелі құралдарының ерекшелігіне өз ізін қалдырады.

Халық ертегілерін лингвистикалық және мәдени тұрғыдан сауатты аудару үшін белгілі бір тілдің баламасына сүйену керек. Бұл екі халықтың мәдениеттеріне тән айырмашылықтар мен сәйкестіктерді анықтауға мүмкіндік береді.

Әртүрлі халықтың мәдени және ұлттық ерекшеліктерінің айнасы болып келетін ертегілерді аудару барысында аудармашы көптеген лексикалық және грамматикалық трансформацияларды қолданады.

Транскрипция (транслитерация). Транскрипция осы немесе басқа тұжырымдаманың ағылшын тілінде баламасы болмаған жағдайларда, сондай-ақ көптеген антропонимдерді ағылшын/орыс тіліне аударғанда қолданылды. Аударма балалар қабылдауына жеңіл әрі түсінікті ету үшін транскрипция мен бірге түсініктеме берілді. Мысалы: бай – *bai*, – *a rich man or wealthy landowner*. (бай адам немесе жер иесі), *Djigit* – *джигит*, *Aldar Kose*–*Алдар Көсе*, *қымыз-кумуз*, *Шах* – *shakh*, *Жиренше шешен* – *Zhirenshe Sheshen*.

Гипо-гиперонимикалық аударма. Аударманың бұл әдісі түпнұсқа сөзінің эквиваленттік қатынасын орнатумен сипатталады, ол нақты тұжырымдаманы-шыңдықты және тиісті жалпы тұжырымдаманы немесе керісінше аударма тіліндегі сөзді білдіреді.

Лайықтау. Гипо-гиперонимикалық алмастыруға ұқсас аудару амалы. Мысалы: «*Круть и Верть*» орыс ертегісінде *Круть и Верть* – *Қыбыр мен Жыбыр* – *Twist and Spin*.

Калькалау. Өзге тілдегі сөз тіркесі мен жай сөйлемнің құрылымдық-мағыналық негізділігін ана тіліндегі төл тәсілдер арқылы дәлме-дәл көшіріп алу. Тілдің негізгі бірліктеріне туынды сөздер, сөз тіркестері және жай сөйлемнің кейбір түрлері жа-тады. Мысалы: «*Круть и Верть ертегісі*» *Петушок Золотистое горлышко* – *Зор дауысты әтеи* – *Loud-voiced Cockerel*. Мысалы, «*Ең қымбат*» орыс ертегісінде *мифологиялық реалия сөзі Лесной Дед* – *Орман Атасы* – *Woodland Spirit*.

Ертегі мәтіндерін аудару барысында тағы бір қиындық тударытын аспектілердің бірі троптар, метафора мен этипеттерді аудару болып саналады. Мысалы: *Адамдар оның ақыл-ойын түпсіз терең және шексіз теңізге, ал сөзін сайраған бұлбұлдың*

әніне теңейтін. – Ум этого человека был глубок и беспределен, как море, речь текла из его уст подобно песне соловья. – The mind of this man was deep and unlimited like a sea, speech flowed from his lips like a nightingale's song.

Қосу/Алып тастау амалы. Бұл – мәні жағынан қосуға қарсы тәсіл. Аудару үстінде түпнұсқадағы мағыналық тұрғыдан басы артық сөздер, оларды алып тастаса да, мағынасы мен мазмұнын өзгеріске ұшыратпайтын, нұқсан келтірмейтін сөздер түсіріліп тасталуы мүмкін. Мысалы, «Алдар Көсенің сиқырлы тоны» ертегісінде: *Ветер свистит, за уши хитреца хватает. – Суылдаған суық жел, үйдеген үскірік құлағының ұшын аямай шымшып, жанын шығарып барады. – The cold wind was blowing hard, biting the sly man's ears.*

Қорытынды. Көркем мәтіндер, оның ішінде балалар фольклоры эстетикалық ақпаратты жеткізеді. Сондықтан бұл мәтіндерде танымдық ақпаратпен қоса, эмоционалды ақпарат барынша айқын аңғарылады.

Көркем аударма – әлемді тануға, адамзаттың рухани танымын кеңейтіп, басқа ұлттардың шығармаларымен танысуға, тілдік кедергілерді жоюға мүмкіндік беретін көркем мәтіндердің аудармасы. Көркем аудармада түпнұсқа мәтінінің формасын, мазмұнын, құрылымын және эстетикалық әсерін сақтау өте маңызды. Зерттеу жұмысын жүргізу барысында көркем аударманың төмендегідей айырмашылықтарын анықтадық: Біріншіден, көркем аударманың техникалық аудармадан ерекшелігі сөзбе сөз аударуды қажет етпейді.

Екіншіден, көркем аударма аударылатын мәтін ерекшелігімен тікелей байланысты. Мысалы, көркем мәтінді аудару барысында мәтінде фразеологиялық бірліктер кездесетін болса, аудармашы фразеологиялық тіркестің аударылып отырған тілдегі баламаларын табу қажет.

Көркем аударманың үшінші ерекшелігі – аударманың жеке табиғаты. Жазушылық қабілеті бар аудармашы ғана нағыз көркем аударма жасай алады. Өйткені, аудармашының алдында мәтінді нақты, дәл аударумен қатар, аударылған мәтін оқырманға түпнұсқа сияқты сезімдер мен ой толғау тудыра алуы керек.

Көркем аударманың төртінші ерекшелігі – белгілі бір дәуір стилін міндетті түрде сақтау және мәдени ұлттық ерекшеліктерді ескеріп, сәйкестендіре білу. Аудармашы көркем шығарма қай дәуірге жататындығын алдын ала зерттеуі қажет.

Мәдениеттердің тұрақты байланысы мен өзара әрекеттесуі жағдайында аударма мәдени құндылықтардың, әдет-ғұрыптар мен дәстүрлердің өзіндік ерекшелігін ашатын, өзара түсіністікке ықпал ететін ақпарат көзі болып табылады. Демек, аударма, атап айтқанда ертегілер мәтінін аудару – бұл лингвомәдени процесс. Бір жағынан, ол тілдік қызметті болжайды, ал екінші жағынан, әртүрлі ұлттық мәдениеттерге жататын коммуникативті актіге қатысушылардың өзара түсінушілігін қамтамасыз ететін мәдениетаралық қарым-қатынас мақсаттарына қызмет етеді. Коммуникативтік тапсырманы орындау үшін аудармашы қажетті прагматикалық әсерге жету үшін мәтіннің белгілі бір түрін аударудың ерекшеліктерін және тиісті аудармаға жету жолдарын білуі керек.

Әлемнің тілдік бейнесіндегі ұлттық-мәдени ерекшеліктер мен ондағы стереотиптердің рөлін талдай отырып, мынадай тұжырым жасауға болады: кез келген

этностың әлем бейнесі туралы пайымы сол этнос мүшесі қолданған тілдік бірліктерінен, сол этнос өмірі мен тіршілігінен алынған мәтіндердің мазмұнынан көрініс табады, әрі ол барлық мәдени стереотиптер үшін іргетас рөлін атқара алады. Көптеген зерттеушілер әлемнің тілдік бейнесінің мифтердің, метафоралардың, коннотативті сөздердің көмегімен пайда болатындығын айтады. Осы аталған тілдік бірліктерді талдау ұлттық мәдениеттің өзіндік айырмашылығы мен ерекшелігін, өзгешелігін түсінуге көмектеседі. Тілдің қазіргі дамуы кезеңінде мәдениеттегі тірек ұғымдар мен тірек сөздерді, сөз-символдар мен сөз-концептілерді, ділдік түсініктен туған стереотиптерді іріктеп, сұрыптап беру мен суреттеп, талдап жазу өзекті міндеттердің бірі болып табылады.

Ғылыми мақала «2020-2022 жылдарға ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық жобалар бойынша жас ғалымдарды гранттық қаржыландыру» бюджеттік бағдарламасы бойынша ИРН «AP08052732» «Көпмәдениетті кеңістік: Қазақстан халқының фольклорын зерттеу» жобасын іске асыру аясында дайындалды.

*Искакова Г.Ж.*¹, Рыспаева Д.С.², Ахметова Г.С.³
НАО Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова,
Кокшетау, Казахстан*

Теоретические и практические проблемы перевода фольклорных текстов

Аннотация. Одна из проблем современности – формирование молодого поколения как всесторонне развитого интеллигентного человека, достойного интересов нового общества, воспитание в нем национальной психологии, национального самосознания, умения различать добро и зло. С этой точки зрения проблема изучения фольклора, являющегося частью культуры, в том числе детского фольклора, всегда была актуальной и важной в лингвистике. Ведь фольклор – это источник народной мудрости, позволяющий молодым людям понять традиционное мировоззрение.

В данной статье рассматриваются сложности и эффективные пути формирования национальных ценностей в познавательном процессе ребенка через тексты сказок и их переводы. Материалом исследования послужили тексты сказок народов, проживающих на территории Казахстана.

На сегодняшний день большое значение придается развитию и изучению национальных языков, и в этой связи очень важным является изучение особенностей и закономерностей, присущих той или иной национальной системе мышления.

В ходе проведения исследовательской работы в фольклорных текстах были выявлены языковые единицы, отражающие специфику мировоззрения того или иного народа, проанализированы особенности их функционирования в языке и специфика перевода на другой язык.

В связи с познанием и восприятием мира культура каждой нации изолирована от другой культуры. Поэтому в статье проанализированы понятия языковой картины мира, этнических стереотипов, определены особенности их перевода.

Художественный текст, в том числе детский фольклор, рассматривается как форма перевода, выявляются основные отличия перевода художественного текста. Предмет исследования – особенности языка детского фольклора и методы их перевода. В переводе детского фольклора использовались три основных подхода, которые были доказаны примерами. Комплексный анализ совокупности способов и средств передачи фольклорного наследия на языке с учетом национально-культурных особенностей и рассмотрение проблем и принципов перевода на другой язык, выявление лингвокогнитивных особенностей перевода фольклора народа Казахстана определяют актуальность исследовательской работы.

В данной статье проанализированы принципы эквивалентности, учитываемые при переводе фольклорных текстов, а также способы и средства перевода лингвокультурных особенностей на другой язык. Проведена работа по сбору, систематизации и переводу фольклорного материала народов, проживающих на территории Республики Казахстан. В результате сравнительно-сопоставительного анализа

языковой системы различных этносов выявлены специфические проблемы перевода фольклорных текстов и наиболее эффективные механизмы передачи исходной информации на языке перевода.

Ключевые слова: фольклорные тексты, языковая картина мира, стереотип, национальные особенности, перевод художественного текста, оригинал.

Iskakova G. Zh.¹, Ryspaeva D.S.², Akhmetova G.S.³

*Sh. Ualikhanov Kokshetau University,
Kokshetau, Kazakhstan*

Theoretical and practical problems of translation of folk texts

Abstract. One of the problems of present time is the formation of the young generation as fully developed intelligent people, worthy of the interests of a new society, the education of national psychology, national identity, and the ability to distinguish between good and evil. From this point of view, the problem of studying folklore that is part of culture, including children's folklore, has always been relevant and important in linguistics. After all, folklore is a source of folk wisdom that allows young people to understand the traditional worldview.

This research is dedicated to the study of difficulties and effective ways of forming national values in the cognitive process of a child through the use of fairy tales and their translations. Texts of fairy tales of ethnic groups residing in Kazakhstan served as the research material.

Currently, great importance is attached to the development and study of national languages, and it is very important to study peculiarities of a particular national system of thinking.

In the course of the research there were identified in the folklore texts certain linguistic units reflecting the specifics of the worldview of a particular people; the researchers also analyzed how these language units function in the language and the peculiarities of rendering them into another language.

In connection with the knowledge and perception of the world, the culture of each nation is isolated from the other culture. Therefore, the article analyzes the concepts of the language picture of the world, ethnic stereotypes, and defines the features of their translation.

Literary text, including children's folklore, is considered as a form of translation, and the main differences between the translation of literary text are revealed. The subject of the research is the peculiarities of the language of children's folklore and methods of their translation. Three main approaches were used in translating children's folklore, which were proved by examples. A comprehensive analysis of the totality of the ways and means of transmitting folklore in the language of the given national-cultural specificity and consideration of the issues and principles of translation into another language, identifying the linguistic and cognitive features of translation of folklore of the people of Kazakhstan determine the relevance of research.

The article analyzes the principles of equivalence that are taken into account when translating folklore texts, as well as ways and means of translating linguistic and cultural features into another language. The work was carried out to collect, systematize and translate folklore material of the peoples living on the territory of the Republic of Kazakhstan. As a result of comparative analysis of the language system of various ethnic groups, specific problems of translating folklore texts and the most effective mechanisms for transmitting source information in the target language are identified.

Keywords: folklore texts, language picture of the world, stereotype, national features, translation of a literary text, original.

Информация об авторах:

¹*Искакова Гулгул Женисовна, докторант Кокшетауского университета имени Ш. Уалиханова, магистр педагогики и психологии. E-mail: g.ristina@mail.ru, ORCID: 0000-0002-8631-7169*

²*Рыспаева Динара Сарсембаевна, доцент кафедры английского языка и МП Кокшетауского университета имени Ш. Уалиханова, кандидат филологических наук. E-mail: goldensunrise@mail.ru, ORCID: 0000-0001-7620-2301*

³*Ахметова Гульнара Сагынбаевна, магистр педагогических наук, докторант Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. E-mail: gulnarkz1987@mail.ru ORCID: 0000-0003-4608-1996*

Әдебиеттер:

- Афанасьев А.Н. Уш томдық халық орыс ертегілері. – Т1.– Мәскеу: Наука, 1985. – 511 б. (орыс)
- Балалар фольклоры / Құраст. М.Ю. Новицкая, И.Н. Райкова // Орыс фольклорының кітапханасы. – Т.13. – Мәскеу: Орыс кітабы, 2002. – 560 б. (орыс)
- Баянова А.Т. Қалмақ тіліндегі «қызыл» түсті белгілеудің мағыналық ерекшеліктері және оны неміс тіліне аудару жолдары (Г.Дж.Рамстедт жазбасындағы қалмақ ертегілері мысалында). *Oriental Studies*. 2021;14(1). – С.186-197. <https://doi.org/10.22162/2619-0990-2021-53-1-186-197> (орыс)
- Венути Л. Американдық дәстүрлер. Лондон және Нью-Йорк: Рутледж. – 2005. – 482 б. (ағылш.)
- Дандес А., Броннер С.Дж. Фольклордың мағынасы: Алан Дандестің аналитикалық очерктері. Логан: Юта штатының университетінің баспасы. – 2007. – 427 б. (ағылш.)
- Ермолович Д.И. Жалқы есімдер: тіл аралық көбею теориясы мен тәжірибесі. М.: R. Valent, 2005. – С.416. (ағылш.)
- Жұбанов Е. Эпос тілінің өрнегі. – Алматы: Ғылым, 1978. – 175 б. (қаз.)
- Клейнер Ю.А. Формулалар мен клишелер // Синхрония мен диахрониядағы сөйлеу және ментальді стереотиптер: Халықаралық ғылыми конференция материалдары. – Мәскеу: Ресей ҒА славянтану және балканистика институты, 1995. – 168 б. URL: https://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Recheyue_i_mentalnye_stereotipy_tezisy.pdf (орыс).
- Комиссаров В.Н. Аударманың жалпы теориясы. Шетел ғалымдарының білім берудегі аударма мәселелері // Оқу құралы. – Мәскеу, 1999. –134 б. (орыс)
- Корниенко, Е.Р. Орыс ертегісінің мәтінін түсінудің ұлттық-мәдени ерекшеліктері // Шетелдегі орыс тілі. – Мәскеу, 2005. – No 3/4. - 23 б. (орыс)
- Қасқабасов С.А. Абай шығармашылығының фольклорлық бастаулары // «Keruen» ғылыми журналы: 73 том, №4. – 2021. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.4-01> (қаз.)
- Нида Е. А. Аудармадағы тіл және мәдениет-контекстер. Шанхай: Шанхай шет тілдерін оқыту баспасөзі. – 2001. – 167-174 б. (ағылш.)
- Норд К. Балаларға арналған аудармалардағы жалқы есімдер. Балаларға арналған аударма. – 2003. – 48(2), 182–196 б. (ағылш.) URL: <http://translationjournal.net/journal/39proper.htm>. (ағылш.)
- Смағұлова Г.Н., Керимова С.М. Аударма – мәдениетаралық қатысымның басты көрсеткіші // Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Филология сериясы. №2 (174). 2019. – 258-265 бб. (қаз.)
- Сясон Д. Неліктен ақпараттану дәуірінде ағылшын-американдық әлемде шетелдік аударма сирек қолданылады? – 2015. URL: <http://www.translationdirectory.com/article50.htm>. (ағылш.)
- Толстая С.М. Стереотип және элем бейнесі // Халықаралық ғылыми конференция материалдары «Этнолингвистика. Ономастика. Этимология. – Екатеринбург: Орал. ун-ті, 2009. – 262-264 бб. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/tolstaya-09a.htm> (орыс)
- Хейкки С. Көркем емес мәтіндердегі жалқы есімдердің аудармасы. – 2007.
- Чейз Р. Джек ертегілері. АҚШ, Houghton Mifflin. – 1943. – 202 б. (ағылш.)
- Чеснокова О.С. Испан фразеологизмдеріндегі ұлттық-этникалық образдар // Тілдегі, коммуникациядағы, мәдениеттегі стереотиптер: Мақалалар жинағы / Құраст. және жауапты ред. Л.Л. Федорова. – Мәскеу: РГГУ, 2009. – 598 б. (орыс)

Литература:

- Афанасьев А.Н. Народные русские сказки в трёх томах. – Т1.– Москва: Наука, 1985. – 511 с. (на рус.)
- Баянова А.Т. Семантические особенности цветообозначения улан 'красный' в калмыцком языке и способы его перевода на немецкий язык (на примере калмыцких сказок в записи Г. Й. Рамстедта). *Oriental Studies*. 2021;14(1):186-197. <https://doi.org/10.22162/2619-0990-2021-53-1-186-197> (на рус.)
- Венути Л. Американские традиции. Лондон и Нью-Йорк: Рутледж. – 2005. – 482 с. (на англ.)
- Дандес А., Броннер С.Дж. Значение фольклора: Аналитические очерки Алана Дандеса. Логан: Издательство государственного университета Юты. – 2007. – 427 с. (на англ.)
- Детский фольклор / Сост. М.Ю. Новицкой, И.Н. Райковой // Библиотека русского фольклора. – Т.13. – Москва: Русская книга, 2002. – 560 с. (на рус.)

- Ермолович Д.И. Имена собственные: теория и практика межъязыковой репродукции. М.: R. Valent. –2005. – С. 416. (на англ.)
- Жубанов Е. Язык эпоса. – Алматы: Наука, 1978. – 175 с. (на каз.)
- Клейнер Ю.А. Формулы и клише // Речевые и ментальные стереотипы в синхронии и диахронии: Материалы международной научной конференции. – Москва: Институт славяноведения и балканистики РАН, 1995. – 168 с. URL: https://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Rechevye_i_mentalnye_stereotypy_tezisy.pdf (на рус.)
- Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Проблемы перевода в просвещении зарубежных ученых // Учебник. – Москва, 1999. –134 с. (на рус.)
- Корниенко Е.Р. Национально-культурная специфика понимания текста русской сказки // Русский язык за рубежом. – Москва, 2005. – № 3/4. – С. 23. (на рус.)
- Қасқабасов С. Фольклорные истоки творчества Абая // Научный журнал «Керуен»: Том 73 № 4. – 2021. <https://doi.org/10.53871/2078-8134.2021.4-01>(на каз.)
- Нида Е. А. (2001). Язык и культура – контексты в переводе. Шанхай: Шанхайское издательство по обучению иностранным языкам. 2001. – С. 167-174. (на англ.)
- Норд К. Имена собственные в переводах для детей. Перевод для детей. 2003. – 48 (2), С. 182–196. (на англ.)
- Смагулова Г.Н., Керимова С.М. Перевод – главный показатель межкультурных отношений// Вестник КазГУ имени Аль-Фараби. Серия филологическая. No2 (174). 2019. – С. 258-265 (на каз.)
- Сясон Д. Почему перевод на иностранный язык редко используется в Англо-Американском мире в Информационную Эпоху. – 2015. Доступно по адресу: [http:// www.translationdirectory.com/article50.htm](http://www.translationdirectory.com/article50.htm) . (на англ.)
- Толстая С.М. Стереотип и картина мира // Материалы международной научной конференции «Этнолингвистика. Ономастика. Этимология. – Екатеринбург: Уральск. ун-та, 2009. – С. 262-264. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/tolstaya-09a.htm> (на рус.)
- Хейкки С. Перевод имен собственных в научно-популярных текстах.– 2007. URL: [http:// translationjournal.net/journal/39proper.htm](http://translationjournal.net/journal/39proper.htm). (на англ.)
- Чейз Р. Сказки Джека. США, Houghton Mifflin. 1943. – 202 с. (на англ.)
- Чеснокова О.С. Национально-этнические образы в испанской фразеологии // Стереотипы в языке, коммуникации, культуре: Сборник статей / Сост. и отв. ред. Л.Л. Федорова. – Москва: РГГУ, 2009. – 598 с. (на рус.)

References:

- Afanasiev A.N. (1985). Narodnyye russkiye skazki v trokh tomakh [Russian Folk tales in three volumes]. T1.– Moskva: Nauka. – 511 s. (In Russian)
- Bayanova A.T. (2021). Semanticheskiye osobennosti tsvetooboznacheniya ulan ‘krasnyy’ v kalmytskom yazyke i sposoby yego perevoda na nemetskiy yazyk (na primere kalmytskikh skazok v zapisi G. Y. Ramstedta). [Semantic Features of the Kalmyk Color Term ulan ‘Red’ and Its German Translation Equivalents: A Case Study of Kalmyk Folktales Recorded by G. J. Ramstedt. Oriental Studies]. 14(1):186-197. (In rus.) <https://doi.org/10.22162/2619-0990-2021-53-1-186-197> (In Russian)
- Chase R. (1943). The Jack Tales. USA, Houghton Mifflin, 202 p. (in English)
- Chesnokova O.C. (2009). Natsional’no-etnicheskiye obrazy v ispanskoy frazeologii [National and ethnic images in Spanish phraseology] // Stereotypy v yazyke, kommunikatsii, kul’ture: Sbornik statey / Sost. i отв. red. L.L. Fedorova. – Moskva: RGGU, 2009. – 598 s. (In Russian)
- Detskiy fol’klor (2002). [Children’s folklore] / Sost. M.YU. Novitskoy, I.N. Raykovoy // Biblioteka russkogo fol’klora. – T.13. – Moskva: Russkaya kniga, 2002. – 560 s. (In Russian)
- Dundes A., & Bronner S. J. (2007). The meaning of folklore: The analytical essays of Alan Dundes. Logan: Utah State University Press, 427 p. (in English)
- Ermolovich D.I. (2005). Proper Names: the theory and practice of inter linguistic reproduction. M.: R. Valent, P. 416. (in English)
- Heikki S. (2007). Translation of Proper Names in Non-fiction Texts. Available at: [http:// translationjournal.net/journal/39proper.htm](http://translationjournal.net/journal/39proper.htm). (in English)

Kaskabasov S. (2021). Abay Shıgarmashılıgının folklorlıq bastawları [Folklore sources of the Abay workshop] // Nauchnyy zhurnal "Keruyen": Tom 73, № 4. (in Kazakh)

Kleiner, Yu.A.(1995). Formuly i klishe [Formulas and cliches] // Rechevyye i mental'nyye stereotipy v sinkhronii i diakhronii: Materialy mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii. – Moskva: Institut slavyanovedeniya i balkanistiki RAN, 1995. – 168 s. URL: https://inslav.ru/images/stories/pdf/1995_Rechevye_i_mentalnye_stereotipy_tezisy.pdf (In Russian)

Komissarov V.N. (1999). Obshchaya teoriya perevoda. Problemy perevoda v prosveshchenii zarubezhnykh uchenykh [General theory of translation. Problems of translation in the education of foreign scientists]. Uchebnik. – Moskva. –134 s. (In Russian)

Kornienko E.R. (2005). Natsional'no-kul'turnaya spetsifika ponimaniya teksta russkoy skazki [National and cultural specifics of understanding the text of the Russian fairy tale] / Russkiy yazyk za rubezhom. – Moskva. – № 3/4. – S. 23. (In Russian)

Nida E. A. (2001). Language and Culture—Contexts in Translating. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press. P. 167-174. (in English)

Nord C. (2003). Proper Names in Translations for Children. Translation for Children, 48(2), P. 182–196. (in English)

Smagulova G.N., Kerimova S.M. (2019). Audarma – madenietaralıq qatısımın bastı korsetkişi [Translation – the basic indicator of cross-cultural relations] // Al-Farabi atındaǵı QazUW Xabarısı. Filologiya seriyası. №2 (174). – 258-265 b. (in Kazakh)

Tolstaya S. M. (2009). Stereotip i kartina mira [Stereotype and picture of the world] // Materialy mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii «Etnolingvistika. Onomastika. Etimologiya. – Yekaterinburg: Ural'sk. un-ta. – S. 262-264. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/tolstaya-09a.htm> (In Russian)

Venuti L. (2005). American Traditions. London and New York: Routledge, 482 p. (in English)

Xiasong D. (2015). Why Foreignizing Translation Is Seldom Used in Anglo-American World in Information Age. Available at: <http://www.translationdirectory.com/article50.htm>. (in English)

Zhubanov E. (1978). Epos tilinin ornegi [Patterns of epic texts]. – Almaty: Gylym, – 175 b. (in Kazakh)

Журнал 24.03.2005 жылы
Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және спорт министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінде тіркелген.
Бұқаралық ақпарат құралын есепке қою туралы куәлік N 5844-Ж.

Журнал зарегистрирован 24.03.2005 года
в Комитете информации и архива Министерства культуры,
информации и спорта Республики Казахстан.
Свидетельство №5844-Ж по регистрации средства массовой информации

The journal was registered on March 24, 2005
in the Information and Archives Committee of the Ministry of Culture,
Information and Sports of the Republic of Kazakhstan.
Certificate No. 5844-Ж for registration of mass media

Дизайн және беттеу: **Ж. Рахметова**

Басуға 23.06.2022 ж. қол қойылды.
Көлемі 70x100½. Офсеттік басылым.
19,81 баспа табақ. Таралымы 500 дана.